

ЕКОНОМІКА ПІДПРИЄМСТВА ТА ПРОСТОРОВО - КЛАСТЕРНИЙ БІЗНЕС

УДК 657.6(075)

МЕТОДИ І ПРИЙОМИ ЕКСПРЕС-АУДИТУ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

Бурова Т.А., д.е.н.

Миколаївський національний університет імені В.О.Сухомлинського

У статті розглянуто методичні прийоми експрес-аудиту фінансової звітності. В умовах оперативного управління підприємством, метою дослідження є аналіз і розробка теоретико-методологічних аспектів проведення експрес-аудиту фінансової звітності, орієнтованих на вирішення стратегічних, тактичних завдань прогнозування й планування розвитку суб'єктів господарювання. Підґрунтям для проведення експрес-аудиту фінансової звітності є використання сучасних методів і прийомів згідно організаційно – технологічних характеристик об'єкта дослідження, перевірка матеріалів інвентаризації активів, капіталу і зобов'язань, підготовчої роботи до складання звітності, дебіторсько-кредиторської заборгованості, особливо нарахування та своєчасна сплата податків до бюджету, контроль оцінки показників звітності: активів, капіталу і зобов'язань, аудит правил складання звітності, камеральна перевірка відповідності реквізитів всіх форм звітності, проведення оперативного аналізу в динаміці показників фінансового стану підприємств, установ.

Ключові слова: експрес-аудит, методи, прийоми, фінансова звітність, оцінка, аналіз

UDC 657.6(075)

METHODS AND TECHNIQUES FOR RAPID AUDIT OF FINANCIAL STATEMENTS

Burova T., Dr.of Econ.Sc.

Mikolayiv national university named after V.O. Suhomlinskyi

The methodological techniques of rapid audit of the financial statements are investigated in the article. In terms of operational management of an enterprise, the aim of the study is the analysis and development of theoretical and methodological aspects of rapid financial audit that are focused on the strategic and tactical tasks of forecasting the enterprises' development. The basic steps for rapid audit of financial statements should be the following ones: the use of modern methods and techniques according to organizational - technological characteristics of the research object; checking the materials of assets inventory, equity and liabilities, testing preparatory work for reporting, accounts-payable, in particular calculation and timely payment of taxes to the budget; monitoring of performance reporting assessment: assets, equity and liabilities; audit of reporting rules; a desk check of compliance the requisites of reporting forms; dynamic operational analysis of an enterprise's main financial indicators.

Keywords: rapid audit methods, techniques, financial reporting, evaluation, analysis

Актуальність проблеми. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг (МСА), прийняті в Україні як Національні стандарти аудиту, показують, що аудитор повинен висловити думку про те, чи складені фінансові звіти у всіх суттєвих аспектах та відповідають визначеній концептуальній основі країни [3]. В умовах ринку виникає необхідність оперативної інформації про фінансовий стан партнерів (контрагентів).

Експрес-аудит фінансової звітності передбачає швидке отримання інформаційних даних для оцінки фінансового стану суб'єкта підприємницької діяльності. Для цього повинна бути проведена аудиторська перевірка первинних та зведених документів, облікових реєстрів, нарахування і сплати податків та їх відповідність діючим нормативно-правовим актам. Таким чином, доцільно застосування сукупності спеціальних способів і прийомів, які дають можливість оперативної перевірки господарсько-фінансової діяльності підприємств відповідно до плану і програми аудиту.

Аналіз останніх наукових досліджень. Значний внесок у розробку проблем формування методики аудиту фінансової звітності внесли вітчизняні та закордонні вчені-економісти: Ф.Ф.Бутинець, М.Д. Білик, Г.М. Давидов, О.Г. Бордов, В.Ф. Голов, В.М. Вовк, М.В. Кужельний, М.В. Мельник, І.І. Савенко, Г.В. Савицька, В.В. Сопко, О.А. Петрик, В.О. Шевчук та інші науковці.

Наукові розробки вказаних вчених сформуvalи теоретичний і методологічний базис етапів контролю моніторингових систем у механізмі управління підприємством. Водночас низка важливих питань, пов'язаних з методичними підходами, механізмами, процедурами та організаційно-економічними відносинами у процесі експрес-аудиту звітності підприємств потребує поглиблених досліджень.

Метою досліджень є аналіз і розробка теоретико-методологічних аспектів проведення експрес-аудиту фінансової звітності підприємств, орієнтованих на вирішення стратегічних, тактичних завдань прогнозування й планування їх розвитку.

Викладення основного матеріалу дослідження. МСА визначають основні цілі, вимоги, процедури внутрішнього і зовнішнього контролю суб'єкту господарювання. В економічній літературі описані різні методичні

підходи, процедури перевірки фінансової звітності підприємств, установ, які займають багато часу, що не відповідає меті експрес-аудиту [4].

Нами проаналізовано діючі методи і прийоми аудиту та рекомендовані наступні етапи експрес-аудиту звітності (рис.1):

1) Використання сучасних методів і прийомів згідно організаційно-технологічних особливостей підприємства і об'єктів аудиту (матеріальних, фінансових, трудових ресурсів підприємства, умови їх збереження та інше). Наприклад в промисловому підприємстві по виробництву продукції доцільно використовувати прийоми: інвентаризація або аналіз її результатів, контрольний запуск сировини у виробництво, лабораторний аналіз, арифметична та зустрічна, камеральна перевірки, дослідження документів, фінансовий аналіз стану підприємства та інші.

В торговому підприємстві – інвентаризація або аналіз її результатів, камеральна та зустрічна перевірка, інформаційне моделювання, юридичне обґрунтування та інші.

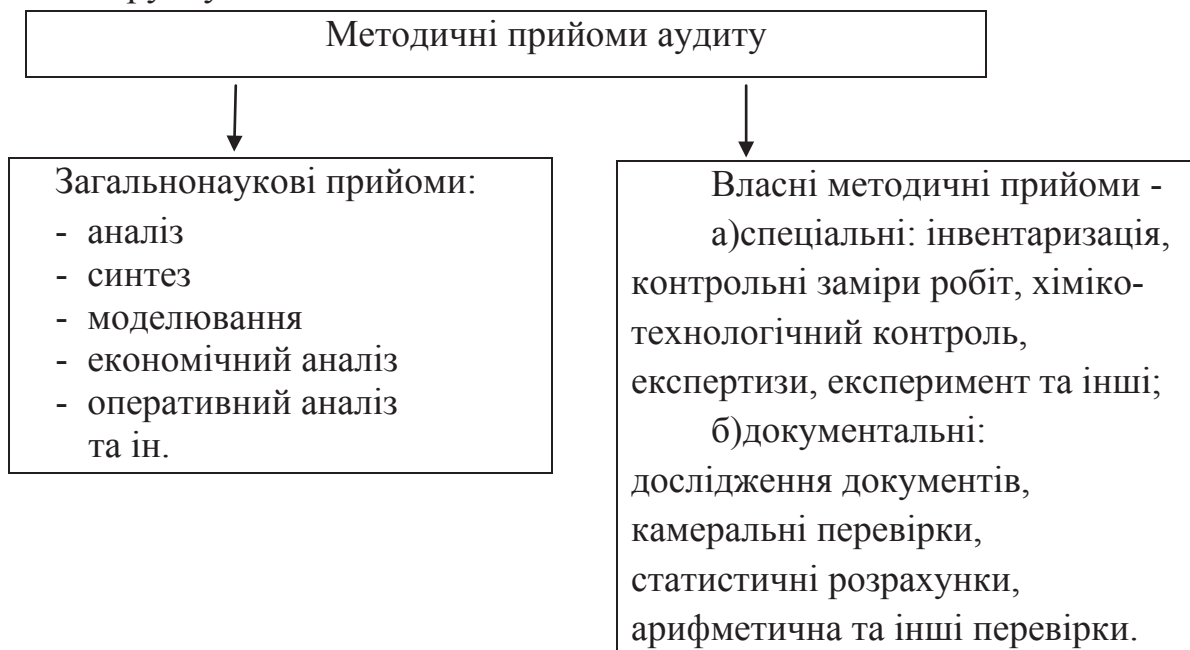

Рис 1. Схема методичних прийомів експрес-аудиту звітності

Розроблено автором

2) Перевірка матеріалів інвентаризації активів, капіталу і зобов'язань згідно НП(С)БО 1, Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань [1, 2]. При цьому доцільно перевірити:

а) первинну і зведену документацію по інвентаризації: описи, порівняльну відомість, акти, договора про матеріальну відповідальність

та періодичність перевірки необоротних активів, грошових коштів, запасів, дебіторсько-кредиторської заборгованості;

б) чи розглянуті і затверджені керівником підприємства в п'ятиденний строк протоколи інвентаризаційної комісії;

в) чи правильно відображені та затверджені результати інвентаризації в бухгалтерському обліку – не пізніше грудня поточного року;

г) відображення в Примітках до річної фінансової звітності інформації про результати інвентаризації.

3) Перевірка підготовчої роботи до складання фінансової звітності. На наш погляд, вона повинна містити :

а) розрахунок собівартості продукції, робіт, послуг та списання калькуляційних різниць (економія, перевитрати) по каналам використання готової продукції (Дебет рахунків 90, 94, 23, 26);

б) регулювання відхилень по результатам інвентаризації активів, капіталу та зобов'язань на рахунках бухгалтерського обліку;

в) закриття рахунків 7 та 9 класу діючого робочого Плану рахунків бухгалтерського обліку на підприємстві;

г) реформування статей балансу 31.12. __ р. (закриття рахунку 79 на рахунок 44).

4) Перевірка правил складання фінансової звітності, звірка даних Головної книги з обліковими регістрами синтетичного і аналітичного обліку, формальна та арифметична перевірка окремих показників звітності зі статутними документами підприємства (наприклад, розмір статутного, неоплаченого капіталу, підсумки балансу, розрахунки даних ф. 2 р. 2, 3 та інші).

5) Аудит дебіторсько-кредиторської заборгованості підприємства, особливо нарахування і своєчасна сплата податків до бюджету. На даному етапі актуальне використання інформаційного моделювання, розробка алгоритмів аудиту окремих податків і зборів. Нами розроблено та використовується на практиці аудиту визначення одних зі складних баз оподаткування податкових зобов'язань по ПДВ, яка повністю відрізняється від бази виникнення бухгалтерського і податкового доходу. Пропонується момент виникнення і розмір бази оподаткування по ПДВ розраховувати за формулою:

$$O_o = \sum D_{об} - \sum K_{с-до п/м} + \sum K_{с-до к/м} \quad (1),$$

де O_0 – об'єкт оподаткування; $\Sigma D_{об}$ – сума дебетового обороту по рахунку 36; $\Sigma K_{с-до п/м}$ – сума кредитового сальдо на початок місяця по рахунку 36; $\Sigma K_{с-до к/м}$ – сума кредитового сальдо на кінець місяця (рах.36).

Даний алгоритм доцільно використовувати на підприємствах, де складаються бухгалтерські записи згідно діючого Плану рахунків бухгалтерського обліку та Інструкції по його використанню № 291 від 30.11.1999 р. [5]. Наприклад, рахунки сьомого класу по реалізації продукції, товарів (робіт, послуг) кореспондують тільки з рахунком 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками». Потім визначаємо суму податкових зобов'язань по ПДВ (Пз):

$$Пз = O_0 / 6 \quad (2)$$

Дана методика по обліку податкових платежів дасть змогу контролювати склад доходів, податкових зобов'язань з ПДВ, одночасно покращувати якість та інформаційне забезпечення показників, що відображаються у податковій звітності.

6) Контроль оцінки показників фінансової звітності згідно П(С)БО 7 «Основні засоби», П(С)БО 8 «Нематеріальні активи», П(С)БО 9 «Запаси», П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість», П(С)БО 11 «Зобов'язання». Особливу увагу при перевірці доцільно приділяти реальної оцінки необоротним активам, запасам, кредиторської заборгованості по заробітній платі, незавершеному виробництву, де найбільш часто зустрічаються помилки.

7) Камеральна перевірка відповідності показників всіх форм фінансової звітності, наприклад ф.1 та ф.2 в частині чистого прибутку (збитку), ф.1 і ф.3 – частині залишків грошових коштів, ф.1 і ф.4,5 – в частині залишків капіталу, необоротних активів, ф.2 і ф.5 – амортизації необоротних активів та інше. Тотожність показників звітності при перевірці їх відповідності та балансова рівність, в основному, свідчить про правильність складання звітності.

8) Аналіз фінансового стану підприємства. Позитивні результати перевірки звітності дають основу для повного аналізу і оцінки фінансових ресурсів суб'єкта господарювання [7, 8]. На наш погляд, при оцінці фінансового стану підприємства необхідно проводити аналіз в динаміці економічних показників в порівнянні з оптимальними значеннями та даними в середньому інших підприємств району, регіону, передовими підприємствами даної спеціалізації (табл. 1).

Таблиця 1 - Аналіз фінансового стану підприємства за ____ роки

№ п/п	Показники	Інформаційні джерела	Оптимальне значення
1)	Коефіцієнт покриття	$\frac{\hat{O}^1, \text{ д.1195}}{\Phi.\text{№1, р. 1695}}$	>1
2)	Коефіцієнт швидкої ліквідності	$\frac{\hat{O}^1, \text{ д.1195 - д.1100}}{\Phi.\text{№1, р. 1695}}$	0,6-0,8
3)	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	$\frac{\hat{O}^1, \text{ д.1165}}{\Phi.\text{№1, р. 1695}}$	>0 збільшення
4)	Чистий оборотний капітал	$\Phi.\text{№1 (р. 1195 - 1695)}$	>0 збільшення
5)	Коефіцієнт платоспроможності (автономії)	$\frac{\hat{O}^1, \text{ д.1495}}{\Phi.\text{№1, р. 1900}}$	0,25-0,5
6)	Коефіцієнт фінансування	$\Phi.\text{№1 р.1595+ р. 1695} + \Phi.\text{№1, р. 1495}$	<1 зменшення
7)	Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами	$\frac{\hat{O}^1, \text{ д.1195 - д.1695}}{\Phi.\text{№1, р. 1195}}$	>0,1
8)	Коефіцієнт маневреності власного капіталу	$\frac{\hat{O}^1, \text{ д.1195 - д.1695}}{\Phi.\text{№1, р. 1495}}$	>0 збільшення
9)	Рентабельність активів за чистим прибутком	$\frac{\hat{O}^1, \text{ д.2350}}{\Phi.\text{№1, р. 1300}}$	> 0 збільшення
10)	Рентабельність власного капіталу	$\frac{\hat{O}^1, \text{ д.2350}}{\Phi.\text{№1, р. 1495}}$	>0 збільшення
11)	Коефіцієнт рентабельності діяльності	$\frac{(\hat{O}^1, \text{ д. 2350/ 2355})}{\Phi.\text{№2, р. 2000}}$	>0 збільшення
12)	Період окупності капіталу	$\frac{\hat{O}^1, \text{ 1, д.1300}}{\Phi.\text{№2, р.2350}}$	зменшення
13)	Коефіцієнт прибутковості акцій	$\frac{\hat{O}^1, \text{ 2}}{\text{ринкова вартість 1 акції}}$	-

Джерело: [9]

Висновки. Таким чином, підґрунтям для проведення експрес-аудиту фінансової звітності є використання сучасних методів і прийомів згідно організаційно – технологічних характеристик об'єкта дослідження, перевірка матеріалів інвентаризації активів, капіталу і зобов'язань, підготовчої роботи до складання звітності, дебіторсько-кредиторської заборгованості, особливо нарахування своєчасна сплата податків до бюджету, контроль оцінки показників звітності: активів, капіталу і зобов'язань, аудит правил складання звітності, камеральна перевірка відповідності реквізитів всіх форм звітності, проведення оперативного аналізу в динаміці показників фінансового стану підприємств, установ.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до складання фінансової звітності», наказ МФУ № 73 від 07 лютого 2013 року, зі змінами та доповненнями.
2. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань, наказ МФУ від 02.09.2014 р. № 879. [Електронний ресурс] / Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14.
3. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг: видання 2014 року, частина 1 / Пер. з англ.: Ольховікова О.Л., Селезньов О.В. – Київ: МФБ і АПУ, 2015. – 1016 с.
4. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг: видання 2014 року, частина 2 / Пер. з англ.: Ольховікова О.Л., Селезньов О.В. – Київ: МФБ і АПУ, 2015. – 364 с.
5. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій та Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджені наказом Міністерства фінансів України № 291 від 30.11.1999 р. (зі змінами та доповненнями).
6. Бурова Т.А. Суттєвість при проведенні аудиту / Т.А. Бурова // Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського. Економічні науки: збірник наукових праць / за ред. І.Т.Кіщак. - № 2 (5), червень 2015. – Миколаїв: МНУ імені В.О.Сухомлинського, 2015. - С. 26 - 30.
7. Гнатенко Є.П. Методичні підходи до проведення аналізу фінансових результатів діяльності підприємства / Є.П.Гнатенко, Н.О.Венгер // Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського. Економічні науки: збірник наукових праць / за ред. І.Т.Кіщак. - № 1 (6), червень 2016. – Миколаїв: МНУ імені В.О.Сухомлинського, 2016. - С. 42 - 46.
8. Ужва А.М. Методологічні аспекти визначення ресурсів для створення резервів забезпечення економічної стійкості підприємств / Ужва А.М., Млінцова О.С. // Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського. Економічні науки: збірник наукових праць / за ред. І.Т.Кіщак. - № 1 (6), червень 2016. – Миколаїв: МНУ імені В.О.Сухомлинського, 2016. - С. 65 - 70.
9. Савицька Г. В. Економічний аналіз діяльності підприємства: навч. посібник / Г.В. Савицька. - 3-тє вид., випр. і доп. - К. : Знання, 2007. - 668с.